

МОНОГРАФІЯ, ВИПРОБУВАНА ЧАСОМ

Уляна МОВНА

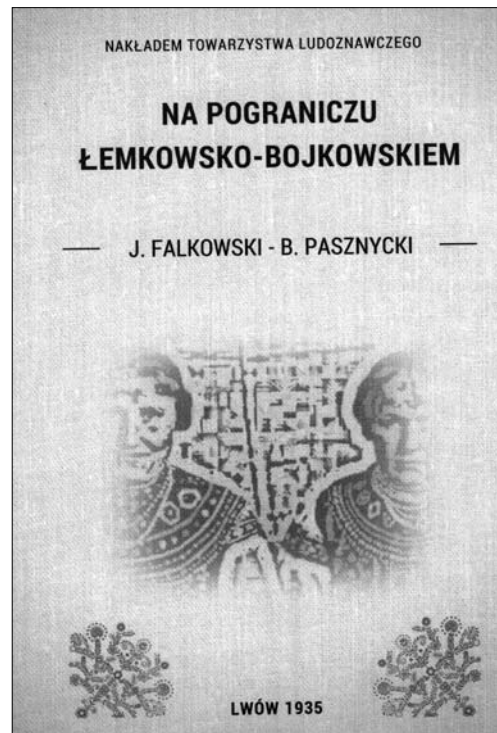
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9763-2455>
докторка історичних наук, старша наукова співробітниця,
Інститут народознавства НАН України,
відділ історичної етнології,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: movlana@ukr.net

Jan Falkowski, Bazyli Pasznyi.

**Na pograniczu łemkowsko-bojkowskiem:
Zarys etnograficzny. Krosno: RuthenicArt,
2018. 128 s. (Reprint Lwów, 1935).**

2018 р. видавництво «РутенікАрт» у Кросно (Республіка Польща) здійснило репринт видання «На лемківсько-бойківському пограниччі: Етнографічний нарис», що вперше побачило світ у 1935 р. в серії «Етнографічні праці» (вип. 2) Народознавчого товариства у Львові авторства доктора філософії Яна Фальковського та доктора філософії Василя Пашницького за редакцією професора Адама Фішера. Книга з'явилася друком як вислід польових обстежень понад 70 населених пунктів бойківсько-лемківського етнографічного суміжжя 1934 р. в контексті ширше закроеного дослідження погранич проживання етнографічних груп українців Карпат, що проводилось Етнологічним інститутом Університету Яна Казимира у Львові. Теренова праця була організована наступним чином: старший асистент Етнологічного інституту Я. Фальковський здійснив збір матеріалу зі сфери матеріальної культури, а абсолювент етнографії В. Пашницький приробирав відомості стосовно соціальної та духовної культури. У редакційній передмові зазначалося, що «праця яскраво доводить багатство старої народної культури на карпатських теренах і подає чимало етнографічних фактів, до того зовсім невідомих».

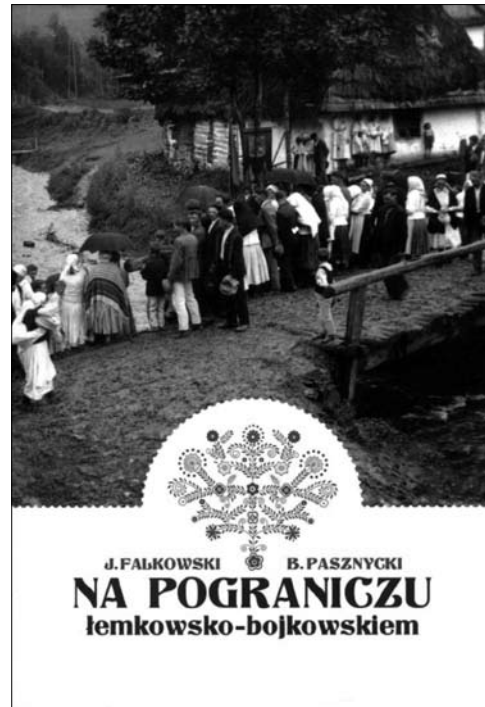
Структурно монографія «На лемківсько-бойківському пограниччі» поділяється на чотири розділи: «Етнографічний обшир», «Матеріальна культура», «Соціальна культура» та «Духовна культура». У пер-

шому розділі окреслюється лемківсько-бойківська етнографічна межа за даними тогочасної фахової літератури, характеризуються відмінності етнографічних груп бойків та лемків на підставі докладного аналізу їх говірок, народного строю та будівництва. Другий розділ охоплює основні господарські заняття мешканців досліджуваної території — збиральництво, мисливство, рибальство, тваринництво, обробіток ріллі, а також народне харчування, обробку сировини, одяг, будівництво, домашнє начиння, комунікацію і транспорт. Соціальну культуру, представлену у третьому розділі, творили, у розумінні тогочасної польської етнографії, родинна і календарна обрядовість, сімейні та господарські звичаї, звичаєве право. Заключний розділ присвячено характеристиці явищ духовної культури — демонологічних уявлень, народної медицини, традиційних знань, фольклору (пісень та оповідань), народного мистецтва, зокрема танців.

Монографія Я. Фальковського — В. Пашницького відразу після її виходу в світ отримала добру оцінку, зокрема позитивну рецензію самбірського «Літопису Бойківщини». Рецензент, абсолювет етнографії Калістрат Добрянський зазначив, що «праця, яка має за головну ціль устійнити етнографічну межу між бойками й лемками, робить вражіння планоно обдуманого та дбайливо опрацьованого монографії цієї межівної полоси». Справді, навіть в історичній ретроспективі анонсована книга залишається помітним явищем української етнографії, будучи і сьогодні важливим джерелом для дослідження народної культури українців Карпат. А тому цілком вмотивованим є підсумок рецензента: «У загальному праця робить незвичайно корисне вражіння та цілковито сповнює видвигнене авторами завдання».

У роботі над цим етнографічним проектом знайшли наукове порозуміння носії діаметрально про-

тилежних національних ідеологем: учасник польських змагань за незалежність 1918—1919 рр. поляк Я. Фальковський та вояк УГА українець В. Пашницький, спільно зібравши значний масив першоджерельних матеріалів щодо традиційної культури етнографічних груп українців Карпат, цінної інформації з царини польової етнографії, що й сьогодні служить етнологам під час їх студій народної господарської та духовно-світоглядної культурної спадщини наших предків.

Актуальність монографії, що вже стала етнографічною «класикою», та її запотребованість на польському книжковому ринку зайвий раз засвідчує той факт, що упродовж останнього часу з'явилося три репринтні видання (2009, 2015, 2019) в іншому кросненському видавництві («Рутенум») для ознайомлення з нею нових поколінь дослідників та освіченої публіки.